

Skaidrojums pārskatam par valsts konsolidēto parādu

Valsts konsolidētais parāds

Valsts konsolidētais parāds (uzskaites vērtībā), salīdzinot ar 2006. gadu, ir palielinājies par 48,3 milj. latu un 2007. gada 31. decembrī bija 1 147,2 milj. latu jeb 8,2 % no IKP.

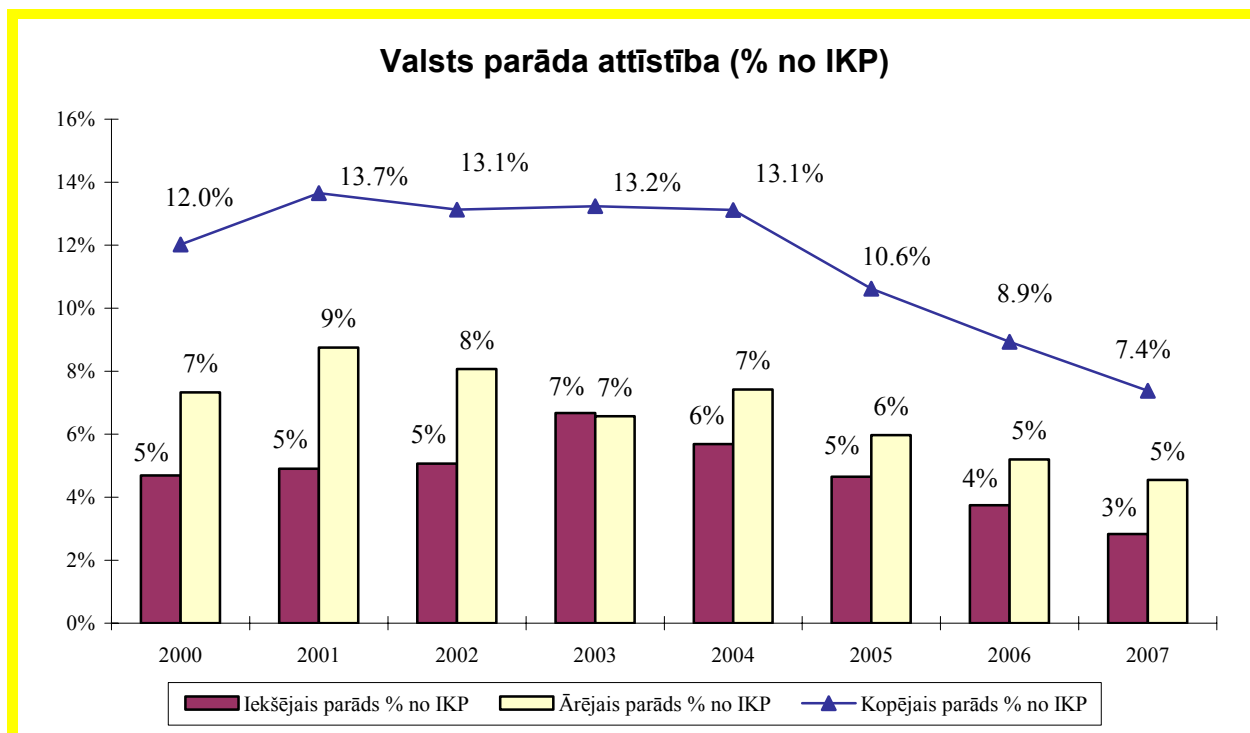
Valsts konsolidētais parāds (pēc nomināla) uz 2007. gada 31. decembri ir 1 149,2 milj. latu jeb 8,2 % no IKP, kas ir vērtējams kā relatīvi neliels, salīdzinot ar Eiropas Monetārās savienības dalībvalstīm Māstrihtas līgumā noteikto konverģences kritēriju – 60 % no IKP.

Sagatavojot valsts konsolidēto parāda pārskatu veikta valsts un pašvaldību parāda summēšana un izslēgti savstarpējie valsts un pašvaldību parāda atlikumi.

Valsts parāds

2007. gada 31. decembrī **valsts parāds** pēc nomināla sasniedza 1 031,9 milj. latu (7,4 % no IKP), kas ir mazāk nekā grozījumos likumā “Par valsts budžetu 2007. gadam” noteiktais limits 1 335 milj. latu pēc nomināla. Veiksmīga valsts parāda vadība un ar sekmīgu budžeta izpildi saistītā finansēšanas nepieciešamības korekcija ļāva būtiski samazināt 2007. gadā plānoto aizņēmumu faktisko apjomu (sākotnēji likumā “Par valsts budžetu 2007. gadam” bija noteikts aizņēmumu limits 1 500 milj. latu pēc nomināla).

Valsts parāds uzskaites vērtībā 2007. gada 31. decembrī bija 1 029,8 milj. latu.

1.attēls Valsts parāda attīstība (% no IKP)

Valsts parāds 2007. gadā ir pieaudzis par 30,8 milj. latu (pēc nomināla). Pieaugums noticis uz ārējo aizņēmumu rēķina, jo iekšējo aizņēmumu apjoms ir turpinājis samazināties.

2007. gadu valsts noslēdza ar budžeta pārpalikumu (neieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) – valsts budžeta pārpalikums sasniedza 0,8 % no IKP, lai gan tika plānots budžeta deficīts 0,4 % no IKP. Līdz ar to ir būtiski samazinājušies valsts aizņemšanās apjomi 2007. gadā.

No valsts parāda 2007. gada 31. decembrī 61,5 % veido aizņēmumi ārējā finanšu tirgū un 38,5 % - aizņēmumi iekšējā finanšu un kapitāla tirgū.

2007. gadā uzsākts darbs pie eiroobligāciju emisijas organizēšanas. Ņemot vērā straujās izmaiņas starptautiskajos finanšu tirgos un prognozes pārsniedzošo valsts budžeta izpildi, tika pieņemts lēmums paredzēto eiroobligācijas emisiju atlikt, tās vietā izmantojot aizņēmumu no Eiropas Investīciju bankas 52,7 milj. latu (75 milj. EUR) apmērā, kas pilnībā nodrošināja pamata finansēšanas nepieciešamības segšanu 2007. gada beigās.

2007. gada pārskatā ir uzrādīti valsts budžeta iestāžu aizņēmumi ārpus Valsts kases 0,3 milj. latu vērtībā (pārskata gada beigās), kas ir tikai 2 % no kopējiem valsts budžeta iestāžu aizņēmumiem.

Valsts iekšējais parāds 2007. gada 31. decembrī bija 395,5 milj. latu (uzskaites vērtībā) jeb 396,8 milj. latu (pēc nomināla).

Valsts iekšējais parāds 2007. gadā ir turpinājis samazināties, sarūkot par 22,5 milj. latu uzskaites vērtībā jeb 22,9 milj. latu pēc nomināla.

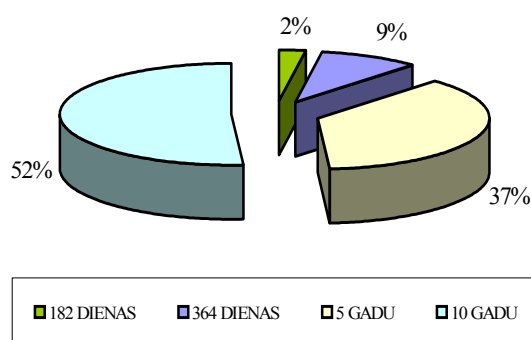
2007. gadā finansēšanas nepieciešamības segšanai no valsts iekšējā aizņēmuma instrumentiem izmantotas īstermiņa valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmju emisijas ar dzēšanas termiņu seši un divpadsmit mēneši, vidēja termiņa obligācijas ar dzēšanas termiņu divi un pieci gadi emisijas turpinājums, kā arī ilgtermiņa obligāciju emisijas programma ar dzēšanas termiņu vienpadsmit gadi. Pirmo reizi izsolē piedāvāti vairāki vērtspapīri ar dažādiem dzēšanas termiņiem.

Valsts iekšējā finanšu tirgū ar vērtspapīru emisijām 2007. gadā piesaistīto resursu apjoms veido 97,5 milj. latu (pēc nomināla).

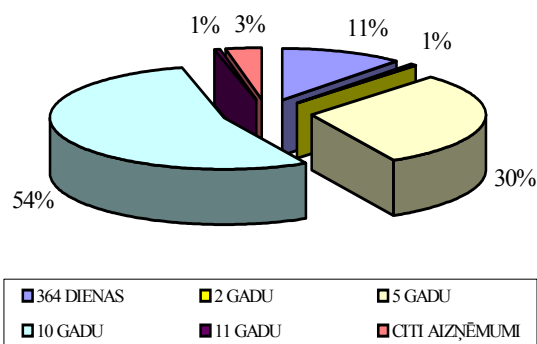
Valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru investoru struktūrā 2007. gadā būtiskas izmaiņas nav notikušas. Valsts fondēto pensiju ieguldījumu portfelī iekļauto valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru īpatsvars 2007. gadā ir palielinājies par pāris procentpunktiem. Tajā pašā laikā Latvijas valsts rezidentu, neskaitot komercbankas, iegādāto valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru apjoma īpatsvars kopējā investoru struktūrā ir nedaudz samazinājies, attiecīgi palielinoties nerezidentu iegādāto vērtspapīru apjomam.

2007. gadā apgrozībā esošo valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru veidu (dalījumā pēc to dzēšanas termiņiem) procentuālais īpatsvars iekšējā parādā ir mainījies (skat. 2. attēlu).

**IEKŠĒJAIS PARĀDS SADALĪJUMĀ PA
IEKŠĒJĀ AIZŅĒMUMA VĒRTSPAPĪRU
VEIDIEM 2006. GADA 31. DECEMBRĪ
(nominālvērtībā)**

**IEKŠĒJAIS PARĀDS SADALĪJUMĀ PA
IEKŠĒJĀ AIZŅĒMUMA VĒRTSPAPĪRU
VEIDIEM 2007. GADA 31. DECEMBRĪ
(nominālvērtībā)**

2. attēls. Iekšējā parāda sadalījums

2007. gada beigās apgrozībā vairs nav valsts vērtspapīru ar dzēšanas termiņu 6 mēneši (2. attēls), taču klāt ir nākuši vērtspapīri ar dzēšanas termiņu 2 gadi un 11 gadi, kā arī citi īstermiņa aizņēmumi, kas veikti valsts iekšējā finanšu tirgū.

Valsts sektors pārskata gadā ir aktīvi izmantojis banku piedāvātās overdrafta iespējas, uz pārskata gada beigām veidojot parādu 0,14 milj. latu apmērā.

2007. gada pārskatā ir uzrādīti arī Valsts kases īstermiņa aizņēmumi no Latvijas komercbankām, kas tiks piesaistīti likviditātes nodrošināšanai, kopējā vērtībā 13 milj. latu.

Valsts ārējais parāds 2007. gada 31. decembrī bija 634,3 milj. latu (uzskaites vērtībā) jeb 635,1 milj. latu (pēc nomināla).

2007. gadā valsts ārējais parāds palielinājās par 54 milj. latu uzskaites vērtībā jeb 53,6 milj. latu pēc nomināla. Šo ārējā parāda palielinājumu galvenokārt veido no Eiropas Investīciju bankas aizdevuma Kohēzijas un strukturālo fondu projektu budžeta līdzfinansējuma nodrošināšanai piesaistītie 52,7 milj. latu (75 milj. EUR) un īstermiņa aizņēmums no HSBC bankas 17,6 milj. latu (25 milj. EUR) apjomā.

2007. gada 31. decembrī lielāko daļu (66,4 %) no valsts ārējā parāda veidoja aizņēmumi no kapitāla tirgus, kas ir eiroobligācijas ar dzēšanas termiņiem 2008. gadā un 2014. gadā. Aizņēmumu no ārējiem kapitāla tirgiem īpatsvars turpina samazināties – salīdzinot ar stāvokli 2006. gada 31. decembrī, tas ir par 6,1 procentpunktu mazāks.

Valsts kase 2007. gadā ir pārņēmusi administrēšanā Ārlietu ministrijas saistības pret Dexia Banque SA. Pārņemtās saistības pārskata gada beigās bija 5,2 milj. latu (7,4 milj. EUR).

2007. gada pārskatā ir uzrādīts arī Valsts kases īstermiņa aizņēmums no ārvalstu komercbankas, kas tiks piesaistīts likviditātes nodrošināšanai, kopējā vērtībā 17,6 milj. latu.

Atvasināto finanšu instrumentu pielietošana valsts parāda portfeļa vadībā

Valsts kase ne tikai piesaista līdzekļus finansēšanas nepieciešamības segšanai, bet arī veic ar šīm darbībām saistīto finanšu risku vadību. Iepriekšminēto risku vadību veic valsts parāda

portfeļa līmenī, izdalot procentu likmju un valūtu kursu svārstību risku, pārfinansēšanas u.c. riskus un piemērojot tiem atbilstošos rādītājus.

Lai realizētu valsts parāda vadības stratēģiju un ievērotu noteiktos stratēģijas uzstādījumus, 2007. gadā tika izmantoti atvasinātie finanšu instrumenti – procentu likmju mijmaiņas (*swap*) darījumi un valūtu nākotnes darījums (*fx forward*). Procentu likmju mijmaiņas darījumi veikti ar mērķi ievērot valsts parāda vadības stratēģijā noteiktās robežās procentu likmju vidējo svērto fiksēto periodu un fiksēto likmju īpatsvaru robežu, bet valūtu nākotnes darījums veikts ar mērķi ievērot tīrā parāda portfeļa rādītāju.

Valsts parāda portfeļa vadības nolūkos 2007. gadā tika noslēgti pieci procentu likmju mijmaiņas darījumi. 2007. gada 2. februārī, 6. septembrī un 4. decembrī tika noslēgti divi procentu likmju mijmaiņas darījumi 50 un viens darījums 120 milj. EUR apmērā, kuri paredz Valsts kasei maksāt fiksēto likmi, pretī saņemot mainīgo procentu likmi. Pretēji procentu likmju mijmaiņas darījumi noslēgti 2007. gada 10. jūlijā un 6. septembrī 15 un 65 milj. EUR apmērā, un šie darījumi paredz, ka Valsts kase maksā mainīgo likmi, pretī saņemot fiksēto procentu likmi.

Noslēgto procentu likmju mijmaiņas darījumu efektivitāti raksturo to spēja noturēt valsts parāda vadības stratēģijā noteikto procentu likmju vidējā svērtā fiksētā perioda rādītāju (“duration”) noteiktajās robežās 3,25 +/- 0,25 gadi. Efektivitāti saka procentuāli un darījums ir uzskatāms par efektīvu, ja atrodas 80% - 125% robežās. Šādam nolūkam procentu likmju mijmaiņas darījumu efektivitāte ir mērāma visam parāda portfelim, kas uz 2007. gadā beigās bija 95%.

2007. gadā noslēgts arī valūtu *FORWARD* darījums 12,5 milj. USD apmērā. Visu valūtu mijmaiņas *FORWARD* darījumu efektivitāte 2007. gada beigās salīdzinājumā ar pārfiksēšanas datumu 2007. gada novembrī bija 115%.

2007. gadā noslēgto procentu likmju mijmaiņas darījumu tirgus vērtība 2007. gada 31. decembrī bija negatīva. Noslēgtie procentu likmju mijmaiņas darījumi ir turami līdz dzēšanai, jo ir noslēgti valsts parāda vadības stratēģijā noteikto parāda rādītāju ievērošanai un nav paredzēti spekulatīvu darījumu veikšanai. Tādējādi šo atvasināto finanšu instrumentu tirgus vērtība noteiktā datumā parāda iespējamus ieguvumus vai zaudējumus, gadījumā, ja šo instrumentu realizētu *spot* tirgū (izejot no noteiktās parāda rādītāju pozīcijas). Reālos ieguvumus vai zaudējumus no atvasināto finanšu instrumentu pielietošanas var vērtēt tikai pēc darījumu termiņa beigām.

Pašvaldību parāds

Kopējais pašvaldību parāds 2007. gadā palielinājās par 100,3 milj. latu un 2007. gada 31. decembrī sasniedza 368,2 milj. latu (uzskaites vērtībā), t.sk. – aizņēmumi no Valsts kases 250,8 milj. latu un ārpus Valsts kases 117,4 milj. latu apjomā. Salīdzinājumam – 2006. gada 31. decembrī pašvaldību kopējais parāds bija 267,8 milj. latu.

Pašvaldību tiesības ņemt aizņēmumus nosaka likums “Par pašvaldību budžetiem”, kas paredz, ka pašvaldības var ņemt aizņēmumus no Valsts kases Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un apjomos ar domes (padomes) lēmumu. Kārtību, kādā pašvaldības veic aizņēmumus, Latvijā nosaka 2002. gada 17. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 543 “Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem”. Pašvaldības ir tiesīgas ņemt aizņēmumus gan Latvijā, gan ārvalstīs, izlaižot vērtspapīrus vai noslēdzot aizņēmuma līgumu. Aizņēmumi var būt gan īstermiņa (lai segtu īslaicīgu pašvaldību finanšu resursu deficītu; šie aizņēmumi ir jāatmaksā līdz saimnieciskā gada beigām), gan ilgtermiņa (izmantojami investīciju projektu

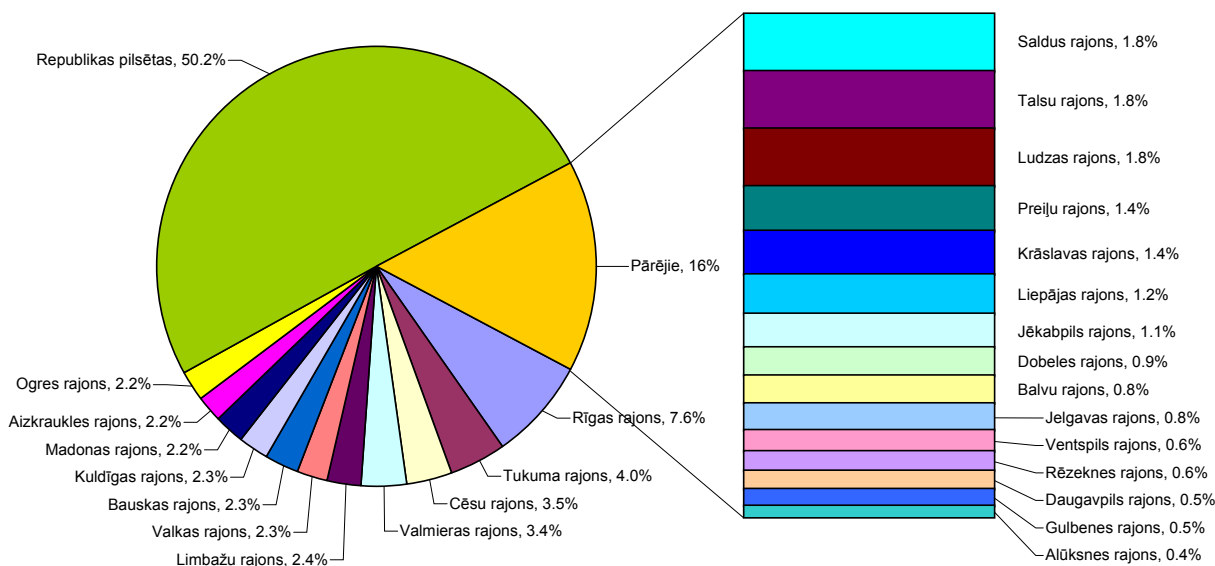
finansēšanai). Šādus aizņēmumus nedrīkst izmantot pašvaldību pastāvīgo izdevumu finansēšanai.

Apmēram 30 % no Valsts kases 2007. gadā pašvaldībām izsniegtajiem aizdevumiem ir pieprasīti dažādu Eiropas Savienības līdzfinansētu projektu un pasākumu īstenošanai.

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22¹. pantu, finanšu ministrs, ņemot vērā pašvaldību iesniegumus par konkrētu projektu īstenošanu, var apstiprināt arī citu aizdevēju, ja cita aizdevēja aizdevuma nosacījumi ir izdevīgāki nekā no valsts budžeta izsniedzamo aizdevumu nosacījumi. 2007. gadā, pamatojoties uz noslēgtajiem aizdevumu līgumiem ar citiem aizdevējiem, pašvaldību ārpus Valsts kases saņemto aizņēmumu apjoms bija 55,7 milj. latu, kas veidoja 31,7 % no kopējiem pašvaldību saņemtajiem aizņēmumiem 2007. gadā. Salīdzinājumam – 2006. gadā pašvaldību ārpus Valsts kases saņemto aizņēmumu īpatsvars bija 17,9 % no kopējiem pašvaldību saņemtajiem aizņēmumiem.

Gadskārtējais likums par valsts budžetu nosaka pašvaldību aizņēmumu saistību kopējo pieļaujamo palielinājumu. Ar grozījumiem likumā “Par valsts budžetu 2007. gadam” pašvaldību aizņēmumu kopējais pieļaujamo palielinājums bija noteikts 107,5 milj. latu apjomā, kurš netika pārsniegts, lai arī grozījumi likumā “Par valsts budžetu 2007. gadam” paredzēja iespēju Finanšu ministram palielināt kopējo pieļaujamo aizņēmumu kopsummu gadījumā, ja tā būtu nepietiekama, lai pašvaldības nodrošinātu finansējumu Eiropas Savienības līdzfinansēto projektu un investīciju projektu īstenošanai

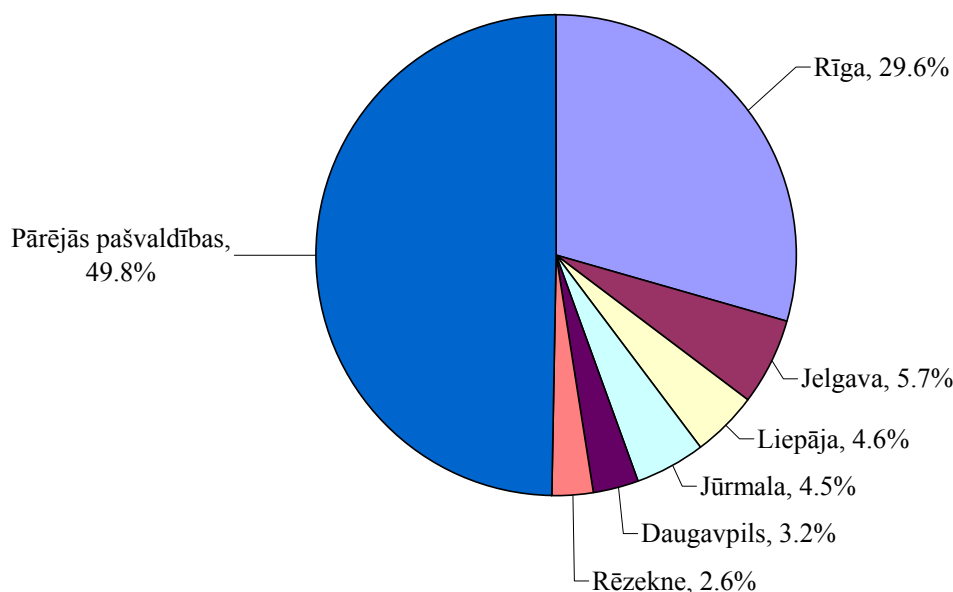
**Pašvaldību aizņēmumu īpatsvars kopējā pašvaldību aizņēmuma apjomā
2007. gada 31. decembrī sadalījumā pa rajoniem**

3. attēls. Pašvaldību parāda sadalījums pa rajoniem

Rīgas rajona pašvaldību (bez Rīgas pilsētas) (3. attēls) kopējais parāds 2007. gada 31. decembrī ir bijis lielākais, esot gandrīz uz pusi lielākam nekā tuvāko sekotāju – Tukuma rajona pašvaldību – parādam. Tas izskaidrojams ar Rīgas rajona pilsētu straujo attīstību, jo lielākās parādsaistības Rīgas rajonā (neskaitot Rīgas pilsētu) ir pilsētām. Līdzīga tendence ir novērojama arī citu rajonu pašvaldībām.

Valsts nozīmes pilsētu aizņēmumu īpatsvars kopējā pašvaldību aizņēmumā 2007. gada 31. decembrī

4. attēls. Pašvaldību parāda sadalījums pa valsts nozīmes pilsētām

Sešu valsts nozīmes pilsētu kopējais parāds 2007. gada 31. decembrī pārsniedz visu pārējo pašvaldību kopējo parādu par 1,7 milj. latu un veido 50,2 % no kopējā pašvaldību parāda (4. attēls). Tas ir skaidrojams ar republikas pilsētu augošo finansējuma nepieciešamību dažādu projektu īstenošanai. Turklāt republikas pilsētas, salīdzinot ar citām pašvaldībām, realizē lielākus projektus, kas attiecīgi prasa lielāka finansējuma piesaisti.

Jāatzīmē, ka Ventspils pilsēta gada laikā nav ņēmusi aizņēmumus.

Lielāko pašvaldību parāda summu 2007. gada 31. decembrī veidoja Rīgas pilsētas aizņēmumi 108,8 milj. latu vērtībā, kas bija 29,6 % no kopējā pašvaldību parāda. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Rīgas pilsētas aizņēmumu īpatsvars kopējā pašvaldību parādā ir samazinājies par 6,7 procentpunktiem, lai gan atmaksājamo aizņēmumu apjoms Rīgas pilsētai ir palielinājies par 11,9 milj. latu. Tas norāda uz to, ka 2007. gadā arī citas pašvaldības ir aktīvi izmantojušas aizņemšanās iespējas.

Rīgas pilsētas pašvaldība parāda vadību veic pamatojoties uz Rīgas domes 2004. gada 14. decembrī pieņemto Rīgas pašvaldības aizņēmumu vadības stratēģiju 2006. – 2007. gadam.

Saskaņā ar Rīgas pašvaldības aizņēmumu vadības stratēģiju, pašvaldības parāda portfeļa vadība ir piesardzīga, orientēta uz finanšu risku ierobežošanu un novēršanu, pieļaujot stratēģijā noteikto atvasināto finanšu instrumentu izmantošanu vienīgi finanšu risku ierobežošanai.

Rīgas pilsētas pašvaldība savu investīciju projektu finansēšanai izmanto ilgtermiņa aizņēmumus gan komercbankās, gan starptautiskās finanšu institūcijās, gan arī aizņēmumus Valsts kasē.

2007. gadā Rīgas pilsētas pašvaldība ir noslēgusi trīs jaunus aizņēmuma līgumus:

1) aizņēmuma līgums ar Valsts kasi 2,3 milj. latu (3,3 milj. EUR) vērtībā. Aizņēmums paredzēts Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekta “A.Deglava ielas rekonstrukcija posmā

no A.Saharova ielas līdz Lubānas ielai un A.Deglava un A.Saharova ielu krustojuma rekonstrukcija” īstenošanai;

2) aizņēmuma līgums ar banku apvienību Dexia Kommunalkredit Bank Polska S.A. un Dexia Kommunalkredit Bank A.G. 14,5 milj. latu (20,6 milj. EUR) vērtībā. Aizņēmuma līgums noslēgts ar atklāta konkursa pašvaldības investīciju projektu finansēšanai uzvarētāju;

3) aizņēmuma līgums ar Valsts kasi 1,7 milj.latu (2,4 milj. EUR) vērtībā. Aizņēmums paredzēts Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekta “Austrumu maģistrāles posma Gaujas iela – Meža prospekts (1.posms)” īstenošanai.

Atbilstoši Rīgas pašvaldības aizņēmumu vadības stratēģijai, tās viens no svarīgākajiem mērķiem ir nodrošināt Rīgas pašvaldībai nepieciešamos finanšu resursus ar iespējami zemākām izmaksām, tai skaitā esošo aizņēmumu apkalpošanas izmaksu samazināšana, kā arī pašvaldības aizņēmumu struktūras optimizācija.

Rīgas pilsētas pašvaldība šī mērķa sasniegšanai 2007. gadā turpināja un sekmīgi pabeidza iesākto ilgtermiņa saistību pārfinansēšanu, saņemot no DEPFA Bank plc, ar kuru aizņēmuma līgums atklāta konkursa rezultātā tika noslēgts 14.12.2006., atlikušo aizņēmuma daļu 33,2 milj. latu apjomā.

Realizējot Rīgas pašvaldības aizņēmumu procentu likmju riska vadību, kurā noteikts, ka vismaz 25 % no pašvaldības aizņēmumiem nepieciešams fiksēt procenta likmi uz termiņu, kas nav mazāks par vienu gadu, lai ierobežotu kredīta procentu izdevumu svārstīgumu, iepriekšējos gados ir noslēgti pieci procentu likmju mijmaiņas darījumi (*interest rate swap*).

30.06.2008.

2047

Irēna Šuksta

67094210, irena.suksta@kase.gov.lv